

сполук нітрогену по відношенню до металів (нітратна кислота), до нагрівання (нітрати) і т.п.

Позитивним досвідом для створення нашої системи формування методологічних знань ми вважаємо запровадження експериментальної роботи на уроках у вигляді дослідження з обов'язковою умовою: виховання вміння користуватися експериментом як методом пізнання [6, 8]. Приклад подібної організації діяльності наведений, наприклад, у роботах [5, 7]. Урок-дослідження з вивчення солей нітратної кислоти [7] поділений на три етапи: теоретичний аналіз, прогнозування властивостей солей нітратної кислоти; експеримент (спостереження). На уроці вчитель лише спрямовує думку учнів, іноді показує, як користуватися теоретичними знаннями для передбачення та пояснення властивостей речовин. Особлива увага звертається на вироблення вмінь будувати логічний ланцюг міркувань під час виконання завдань. У ході уроку учні ставлять мету, планують етапи її досягнення, проводять теоретичний аналіз досліджуваного матеріалу, прогнозують способи отримання та властивості речовин.

Потрібно відмітити, що важливіша функція спостереження полягає в забезпеченні тією емпіричною інформацією, яка необхідна як для постановки нових проблем та висунення гіпотез, так і для наступної їх перевірки. Якісно ця функція спостереження знаходить слабке відображення в навчальному процесі. В результаті спостереження процесу формування експериментальних методів пізнання в школі ми прийшли до висновку, що при створенні методичної системи формування методологічних знань необхідно розвивати в учнів наступні методологічні вміння: виведення закономірностей на основі емпіричного матеріалу; опис спостереження (дослід); самостійне висунення гіпотези.

Література

1. Державна національна програма "Освіта" ("Україна XXI століття").- К.: Райдуга, 1994.- 61с.
2. Зазнобина Л.С. Обучение целенаправленному наблюдению// Химия в школе.-1994, №4.- с.72-73.
3. Зорина Л.Я. Дидактические основы формирования системности знаний старшеклассников . – М. : Педагогика, 1978.-с.126.
4. Зуева М.В., Иванова Б.В. Совершенствование организации учебной деятельности школьников на уроках химии .- М.: Просвещение, 1989.- 158с.
5. Иодко А.Г., Емельянова Е.О., Волков А.В. Система заданий для развития умений рассуждать// Химия в школе.-2000, №7.- с.11-19.
6. Исаев Д.С. Об организации практикумов исследовательского характера // Химия в школе.-2001, №9.- с.53-58.
7. Куимова О.К. Исследование как метод изучения нового материала // Химия в школе.-2001, №1.- с.26-31.
8. Луценко Н.Г. Об организации научных исследований в школе // Химия в школе.-1997, №5.- с.82-89.
9. Мучичка І.І. Проблема відображення загальних методів пізнання вшкільному підручнику з хімії .- Міжнародна науково-практична конференція "Проблеми якості природничої педагогічної освіти" .- Полтава, 2006 .- с.127- 129.
10. Пидкасистый П.И., Коротяев Б.И. Организация деятельности ученика на уроке. - М. : Знание, 1985.- 79с.

ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНЦІЯ ВИКЛАДАЧА

Надеєн В.В. (Полтава)

Педагог, як ніхто інший, впливає на дитину, бере участь у формуванні її світогляду та моделі поведінки. І можна навіть сказати, що саме педагог є детермінантою і вектором розвитку особистості майбутнього вчителя. Саме

формування творчої, достатньо самореалізованої особистості його – головне завдання педагогічної освіти, розв'язання якого значною мірою залежить від викладача вищого педагогічного навчального закладу. Тут він постає в ролі "вчителя вчителів", педагогічні вчинки і поведінка якого позначаються не лише на особі студента, а й опосередковано через діяльність майбутнього вчителя на його учнях.

Нині в офіційній науковій думці існує ряд концепцій, що визначають основні напрямки роботи в даній сфері. Центральною серед таких концепцій на сьогодні вважається гуманізація навчального процесу. Гуманізм передбачає таке ставлення до людини, яке перейняте турботою про її благо, повагою до її гідності, людяності.

Одним із чинників гуманізації навчального процесу в педагогічному навчальному закладі є високий рівень психологічної компетентності викладача. Психологічну компетентію можна визначити як особистісне надбання, яке виявляється в психологічних настановах і цінностях; або як втілення знань психологічних закономірностей і власної психологічної компетентії в повсякденне життя і педагогічну практику. Варто зауважити, що психологічна компетентія викладача реалізується, насамперед, у його взаєминах зі студентами. Через це, характер між особистісних взаємин, які формуються у системі "студент – викладач", потрібно розглядати як один із критеріїв оцінки психологічної компетентії викладача, рівня усвідомленості, адекватності і дієвості його психологічних знань.

Нажаль на сьогоднішній день ще не вдалося досягти рівня повної гуманізації навчального і виховного процесу. За таких умов результатом деперсоналізації і знеособлення навчання у педагогічному навчальному закладі є молодий вчитель, позбавлений творчої ініціативи і індивідуальності, суворо обмежений догмами і професійними стереотипами, невпевнений у собі, а значить і у своїй діяльності. Проїшовши "школу" моносуб'єктивного навчання, коли головною неподільною діючою особою був викладач, студент за своєю досвід авторитарного педагогічного петризму, який скоріш за все складатиме основу моделі його майбутньої педагогічної поведінки.

За даними соціологічних опитувань, викладачі мають досить високу потребу у спілкуванні зі студентами (91,2%), однак вони дуже часто не знаходять відгуку. Однобічне спілкування, як ми можемо судити з власного досвіду, найчастіше проходить малопродуктивно і не завжди досягає поставлених цілей через прояв відомих бар'єрів такого спілкування (неузгодженість цілей і інтересів суб'єктів спілкування; мотиваційно-ціннісна невідповідність; статусно-рольова відмінність; смисловий бар'єр тощо) [3].

Вибір діалогічної стратегії комунікативної взаємодії зі студентами визначається, насамперед, рівнем психологічної компетентії і загальної психологічної культури викладача. Вона повинна мати у своєму складі бодай програму-мінімум, яка б включала в себе усвідомлення практичних завдань вищої педагогічної школи, які можуть розв'язуватися психологами і психологічними засобами; розуміння своєї ролі в психологічному аналізі вчинків і діяльності студентів; засвоєння знань про психологічні особливості студентського віку та науково-психологічні основи становлення особистості майбутнього вчителя протягом професійного його навчання; опанування науковими методами діагностики індивідуальних психологічних особливостей студента та показників його особистісного і професійного зростання; активізація самопізнання та професійно-педагогічного самовдосконалення тощо.

Як відомо, психологічна компетентія викладача є наслідком його психолого-педагогічної освіти та самоосвіти, ментально-духовного осягнення соціального досвіду і власного життєвого надбання у стосунках із оточуючим світом. Водночас встановлено [1], що психологічна компетентність педагога потребує суттєвого збагачення і коригування в двох напрямках. По-перше, підвищення рівня психологічних знань, про педагогічну діяльність, особистість педагога і особистість того, хто навчається. По-друге, формування операційних сторін професійного мислення педагога і, перш за все, професійного самоаналізу і соціально-перцептивних здібностей. Психолого-педагогічної

підготовки студентської пори недостатньо, а педагогічний досвід сам по собі не підвищує рівень психологічної компетентності педагога. Задля цього у викладача має бути цілком усвідомлена позитивна мотивація самоосвіти в галузі психологічних знань.

Література

1. Козиев В.Н. Психологическая компетенция учителя в контексте взаимоотношений учителя и учащихся // Профессиональные потребности учителя и психолого-педагогические знания: Сб. науч. труд. – М.: НИИ обр. взр., 1989. – С.41-45.
2. Методика изучения коллектива, общения, личности. Часть 2. – Абакан, 1990. – 72 с.
3. Моніторинг громадської думки населення України // Інформаційний бюлетень. – 2001.- №2(51). – 38с.
4. Чепелева Н.В. Психологічна культура вчителя // Психологія: Зб. наук. праць. Вип.. 4 /7/. – К.: НПУ, 1999. – С.22-26.

СПОСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДОСЛІДНИЦЬКОГО МЕТОДУ НАВЧАННЯ

Нізовцев А.В. (Полтава)

Педагогічна технологія прогнозує вищим результатом своєї діяльності творчий рівень засвоєння змісту освіти «...у результаті якого створюється об'єктивно нова орієнтовна основа діяльності» [2, с.56]. Найбільш ефективна технологія в плані досягнення високих пізнавальних результатів і на сьогоднішній день залишається концепція проблемно-розвиваючого навчання [9]. Інтерактивні методи є важливими складовими такої педагогічної системи. Проблема пасивного ставлення до навчання, що піднімалась ще на початку минулого століття, набула на сьогодні ще більшої гостроти [5, с.287]. Підвищення активності за рахунок використання дослідницького методу навчання дає додаткову можливість на науковому рівні розв'язувати освітні завдання. Дослідницький метод навчання подібний до наукового дослідження за своєю схемою і етапами пізнання, логікою розв'язання, але має відносно короткий термін його реалізації і розкриває переважно відомі факти та пояснює вже з'ясовані для науки явища.

Особливістю дослідницького методу навчання студента є суб'єктивне відкриття нових і поглиблення вже відомих знань на основі індивідуальної актуалізації внутрішніх можливостей, розширення кола спостереження і вивчення об'єкта пізнання, забезпечення наукового сприйняття дійсності. Схильність індивіда до пізнавальної діяльності індивідуальна і виявляється: адекватністю підбору проблемних ситуацій відповідно до особистісних якостей і можливостей; умовами її подачі і сприйняття; провідною роллю процесу навчання через дослідження. Головною ознакою проблемної ситуації, через вирішення якої реалізується дослідницький метод навчання, є інформаційно-пізнавальна суперечність «...між двома явищами, що порівнюються, коли одне явище (модель, що вивчається) суперечить існуванню другого явища (прототип, з яким нове порівнюється), або його ніби відкидає, не приймає, дисонує з ним» [3, с.168]. Розуміння проблемної ситуації - вихідний етап у процесі засвоєння, без якого не відбувається мислення, проблемна ситуація в кінцевому результаті перетворюється в задачу прийняту суб'єктом до розв'язання [8, с.93]. З психологічної сторони проблемна ситуація – це ще не зовсім ясне, малозрозуміле уявлення чи переживання, що ніби сигналізує про невідповідність нормі. Процес мислення починається з аналізу самої проблемної ситуації, внаслідок чого виникає, формулюється задача, проблема у власному змісті цього слова. Умова і вимоги задачі складають початково даний, наперед відомий відправний пункт, з якого починається наступний мисленевий процес рішення [4, с38]. Мисленевий процес активізує пошукові дії на вирі-